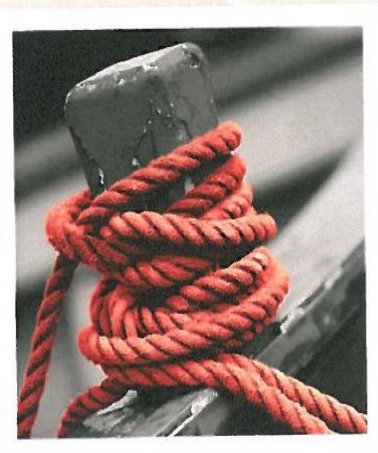
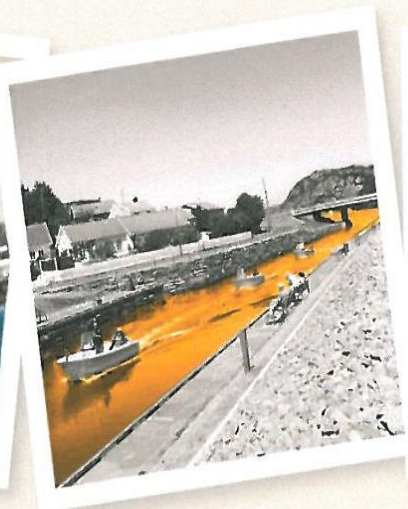
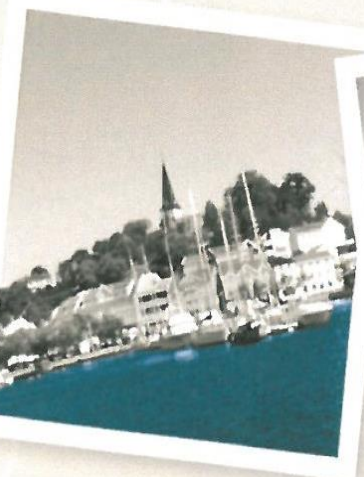

Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Pluss

Offentliggjøring av informasjon om
risiko- og kapitalstyring pr. 31.12.2013
Basel II – pilar 3

Innhold

1.	Innledning	3
2.	Basel II – Kapitalkravsforskriften	3
2.1	Pilar 1	4
2.2	Pilar 2	4
2.3	Pilar 3	5
3.	Konsernforhold og konsolidering	5
4.	Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Pluss	6
4.1	Mål for ansvarlig kapital	6
4.2	Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP)	7
5.	Organisering og ansvarsforhold	8
5.1	Skjematisk beskrivelse av konsernets risikostyring og internkontroll	9
5.2	Styret	10
5.3	Revisjonsutvalg	10
5.4	Bankens ledelse	10
5.5	Risikostyring, risiko-kontroll og compliance	10
5.6	Risikostyringskomité	10
5.7	Internrevisjon	10
5.8	Informasjon og rapportering	11
6.	Risikoområder i Sparebanken Pluss	11
6.1	Kredittrisiko / motpartsrisiko	11
6.2	Oppgjørsrisiko	11
6.3	Likviditetsrisiko	11
6.4	Markedsrisiko	11
6.4.1	Renterisiko	11
6.4.2	Valutarisiko	11
6.4.3	Kursrisiko	12
6.4.4	Spreadrisiko	12
6.5	Strategisk risiko	12
6.6	Forretningsrisiko	12
6.7	Operasjonell risiko	12
6.8	Konsentrasjonsrisiko	12
7.	Nærmere om ulike risikoformer	12
7.1	Kredittrisiko	12
7.1.1	Kredittstrategi og kredittpolitikk	13
7.1.2	Kredittvurderingsprosessen	13
7.1.3	Risikoklassifisering	13
7.1.4	Totalengasjement for Sparebanken Pluss konsern fordelt på risikogrupper:	15
7.1.5	Brutto utlån Sparebanken Pluss konsern fordelt på geografiske områder	15
7.1.6	Totalengasjement for Sparebanken Pluss konsern fordelt på sektorer og næringer .	16
7.1.7	Mislighold og tapsnedskrivninger for Sparebanken Pluss konsern	16
7.1.8	Øvrige tapsutsatte engasjementer for Sparebanken Pluss konsern	17
7.1.9	Tap på utlån, garantier m.v. for Sparebanken Pluss konsern	17
7.1.10	Tapsvurderingsprosessen i Sparebanken Pluss	18
7.2	Motpartsrisiko	19
7.3	Markedsrisiko	19
7.3.1	Renterisiko	19
7.3.2	Valutarisiko	20
7.3.3	Kursrisiko	20
7.3.4	Spreadrisiko	20
7.4	Likviditetsrisiko	20
7.4.1	Finansieringsstruktur	21
7.4.2	Likviditetsreserver	22
7.5	Operasjonell risiko	22
7.6	Andre risikoformer i Sparebanken Pluss konsern	22
8.	Rating	22
9.	Soliditet og kapitaldekning	23
9.1	Beregning av regulatorisk kapital	25
9.2	Kapitalfordeling i henhold til ICAAP (pilar 2)	26

1. Innledning

Dokumentet om "Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Pluss" er utarbeidet for å dekke krav til offentliggjøring av finansiell informasjon i hht kapitalkravsforskriftens del IX. Kapitaldekningsregelverket stiller blant annet krav til offentliggjøring av informasjon om risikostyring, risikoeksponering og soliditetsforhold. Data i dokumentet er basert på rapportering pr. 31.12.2013, og på noen områder henvises det til sammenlignbare tall pr. 31.12.2012.

Når banken og/eller konsernet omtales i dette dokumentet menes det Sparebanken Pluss, slik det er definert i kapittel 3. Med begrepet morbank menes Sparebanken Pluss morbank.

Dokumentet skal oppdateres årlig, men dersom det skulle skje vesentlige endringer i bankens drift som har betydning for å vurdere den finansielle stilling, vil oppdatering skje hyppigere.

20. juni 2013 ble det inngått avtale om fusjon mellom Sparebanken Pluss og Sparebanken Sør. Fusjonen er godkjent av myndighetene og gjennomført med virkning fra 1. januar 2014. Sparebanken Pluss er overtakende bank, og har etter fusjonen skiftet navn til Sparebanken Sør. Bankenes datterselskaper, Pluss Boligkreditt AS og Sør Boligkreditt AS er fusjonert i mars 2014 med regnskapsmessig virkning fra 01.01.2014

For supplerende informasjon om konsernets finansielle stilling og utvikling, herunder oppdatert informasjon om kapitalkrav og ansvarlig kapital, vises det til års- og kvartalsrapporter som offentliggjøres på bankens hjemmesider: www.sor.no under Investorinformasjon.

Alle beløp i dokumentet er angitt i MNOK, med mindre annet er spesifisert.

2. Basel II – Kapitalkravsforskriften

Da det nye kapitaldekningsregelverket (Basel II) ble innført i Norge med virkning fra 1. januar 2007, var intensjonene med regelverket å få et større samsvar mellom risiko og kapitalkrav for finansinstitusjonene. I forhold til tidligere regelverk om minstekrav til kapitaldekning er Basel II mer omfattende ettersom grunnlaget for kapitalberegning omfatter både kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.

I 2007 var det en overgangsordning som gjorde det mulig for den enkelte bank å utsette implementeringen av det nye regelverket til 1. januar 2008. Sparebanken Pluss gjorde bruk av overgangsordningen og har derfor beregnet og rapportert kapitaldekning etter Basel II-reglene fra 01.01.2008.

Kapitaldekningsregelverkets bestemmelser fremgår av Finansieringsvirksomhetsloven §§2-9, 2-9a, 2-9b, 2-9c og 2-9d, samt Kapitalkravsforskriften, Beregningsforskriften og Konsolideringsforskriften.

Basel II består av tre pilarer:

Pilar 1 – Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon

2.1 Pilar 1

Basel II er en videreutvikling av det tidligere regelverket (Basel I), og pilar 1 omfatter det regulatoriske minimumskravet til kapitaldekning. Det samlede beregningsgrunnlaget er summen av beregningsgrunnlagene for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.

I henhold til regelverket kan den enkelte bank velge ulike metoder for fastsettelse av beregningsgrunnlaget, men noen av metodene krever forhåndsgodkjenning fra Finanstilsynet. Følgende metoder kan benyttes for å komme frem til beregningsgrunnlaget:

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB 1)	Interne målemetoder 1)	Sjablongmetoden
Avansert IRB 1)		AMA-metoden 1)

1) IRB-metodene (Internal Rating Based Approach) innebærer at kapitalkravet beregnes med utgangspunkt i interne ratingmodeller. Det kreves forhåndsgodkjenning fra Finanstilsynet for å kunne benytte metoden av den enkelte bank.

Sparebanken Pluss har valgt å benytte følgende metoder for fastsettelse av beregningsgrunnlaget:

Kredittrisiko:	Standardmetoden
Markedsrisiko:	Standardmetoden
Operasjonell risiko:	Basismetoden

Beregningsgrunnlag, kapitalkrav og ansvarlig kapital er beskrevet og spesifisert i dokumentets kapittel 8.

Etter finanskrisen i 2008 har regelverket vært gjenstand for vurderinger med tanke på endrede og strengere krav. EU har nå vedtatt CRD IV-regelverket, og det gjeldende kapitalkravsdirektiv erstattes dermed av en forordning med krav til institusjonenes soliditet og likviditetsstyring. Med virkning fra 01.07.2013 skal norske finansinstitusjoner ha ren kjernekapitaldekning på minimum 9,0 %, kjernekapitaldekning på minimum 10,5 % og kapitaldekning på minimum 12,5 %. Sparebanken Pluss oppfyller disse kravene.

I slutten av 2012 besluttet Sparebanken Pluss å iverksette en prosess for å kunne starte utvikling av en IRB-løsning, slik at banken dermed ville være i stand til å søke Finanstilsynet om godkjenning for å kunne benytte interne målemetoder for kredittrisiko (grunnleggende IRB i henhold til Basel II). På bakgrunn av fusjonsprosessen med Sparebanken Sør ble imidlertid denne prosessen utsatt, og videre fremdrift vil bli vurdert i løpet av 2014.

2.2 Pilar 2

I henhold til pilar 2 av regelverket skal institusjonen ha en prosess for å vurdere det samlede kapitalbehov i forhold til sin risikoprofil, og banken skal ha en strategi for å vedlikeholde sitt kapitalnivå. ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) omfatter en vurdering av all risiko Sparebanken Pluss er eksponert for, og går utover de risikofaktorer som inngår i pilar 1.

Videre skal Finanstilsynet overvåke og evaluere institusjonens prosess under pilar 2, og tilsynsmyndighetene skal gjennomføre tiltak dersom de ikke anser denne prosessen for å være tilfredsstillende.

Sparebanken Pluss prosess for vurdering av risikoprofil og kapitalbehov (ICAAP) er beskrevet i dokumentets kapittel 4.2. I tillegg gir pilar 2 retningslinjer for myndighetenes vurderingsprosess.

Styret i Sparebanken Pluss vedtok konsernets ICAAP for 2013 i mai 2013, og oversendte denne til Finanstilsynet for vurdering av dokumentasjon og prosess. På bakgrunn av fusjonen mellom Sparebanken Pluss og Sparebanken Sør vil ICAAP for 2014 bli en ICAAP for den fusjonerte banken, og denne vil bli ferdigstilt i juni 2014.

2.3 Pilar 3

Pilar 3 omfatter kravene til offentliggjøring av informasjon, og gjennom minimumskravene i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i pilar 2 skal pilar 3 bidra til økt markedsdisiplin. Kravene til offentliggjøring av informasjon skal gjøre det mulig for markedet å vurdere bankens risikoprofil og kapitalisering, så vel som styring og kontroll. Offentliggjøring av informasjon skjer på internett.

3. Konsernforhold og konsolidering

Konsernet Sparebanken Pluss består av morbank og det heleide datterselskapet Pluss Boligkreditt AS.

Både morbank og datterselskap har utlånsportefølje som innebærer kredittrisiko. I henhold til konsolideringsforskriften er datterselskapet fullt konsolidert også i kapitaldekningen.

Det benyttes ensartede regnskapsprinsipper for selskapene som inngår i konsernregnskapet. Investering i datterselskap er i morbankens regnskap vurdert etter kostmetoden.

Konsolidert selskap pr. 31.12.2013 (beløp i mill. NOK)

<i>Datterselskap:</i>	<i>Antall aksjer:</i>	<i>Bokført verdi morbank 31.12.2013:</i>	<i>Eierandel:</i>
Pluss Boligkreditt AS	100.000	525	100 %

Sparebanken Pluss vektlegger at både morbank og datterselskap til enhver tid skal ha tilfredsstillende kapitalisering.

Adgangen til overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom selskapene i konsernet reguleres av den til enhver tid gjeldende lovgivning for bransjen. For øvrig reguleres forholdet mellom morbank og boligkredittforetak av et sett med avtaler som også regulerer hvilke tjenester Pluss Boligkreditt AS skal kjøpe fra Sparebanken Pluss.

Sparebanken Pluss har konsesjon som verdipapirforetak. Virksomheten i verdipapirforetaket er ikke skilt ut i eget foretak, men inngår som en del av morbankens organisasjon. Konsesjonen utøves gjennom kundeavdelingene og bankens Plasseringssenter, samt drift av bankens Finans- og valutaavdeling.

4. Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Pluss

Sparebanken Pluss skal maksimere sin langsiktige verdiskaping, og risikostyringen skal støtte opp under konsernets strategiske mål. Det er dermed en forutsetning at risiko er undergitt en aktiv og tilfredsstillende styring, og at banken har en moderat til lav risikoprofil.

Finanstilsynets moduler for risikobasert tilsyn angir gode prinsipper for styring av risiko, og er veiledende for vurdering av institusjonens risikonivå og institusjonens system for styring og kontroll av den aktuelle risiko.

Sparebanken Pluss ambisjon er at bankens overordnede styring og kontroll av risiko i størst mulig grad overensstemmer med Kredittilsynets modul for «Evaluering av overordnet styring og kontroll» (Internal Governance i kredittinstitusjoner). Det skal kontinuerlig arbeides for å ha kontroll på de risikoer som foreligger, og i tilfeller hvor risiko skulle være større enn det som vurderes akseptabelt, skal det omgående iverksettes tiltak for å redusere denne risikoen.

Styret har fastsatt rammer og styringsmål for bankens samlede risikonivå og de enkelte delområder. Det er etablert systemer for oppfølging og kontroll av risiko. Kvartalsvis risikorapportering til styret omfatter en avstemming av eksponering i forhold til risikorammer.

4.1 Mål for ansvarlig kapital

Kapitalstyringen skal sikre at Sparebanken Pluss har en god kapitaldekning. Som en selvstendig bank må Sparebanken Pluss kunne dokumentere og kommunisere langsiktig overlevelsessevne overfor finansieringskilder, leverandører, samfunnet og kunder. Kapitaldekningen skal derfor sikre at banken har nødvendig bufferkapital, og i tillegg til bankens kapitalbehov beregnet under pilar 1 og 2, skal banken ha en buffer utover ICAAP-grensen.

Når det gjelder bankens målsettinger knyttet til størrelse på ansvarlig kapital og sammensetning av denne, legges følgende prinsipper til grunn:

- Sparebanken Pluss skal tilfredsstillende reguleringskrav i rimelig tid før kravene iverksettes.
- Sparebanken Pluss skal oppfylle målsettingene på en slik måte at man minimum oppfylder det som antas forventet av finansmarkedet, og banken skal ha et nivå som gjør at man over tid minst er på nivå med øvrige sammenlignbare banker.
- Det vedtas målsettinger som skal måles og rapporteres til styret minimum kvartalsvis for alle områder hvor det er fastsatt krav fra myndighetenes side.

I Norge ble det med virkning fra 01.07.2013 vedtatt at finansinstitusjoner må oppfylle følgende kapitalkrav:

1. Ren kjernekapitaldekning på minimum 9,0 %
2. Kjernekapitaldekning på minimum 10,5 %
3. Kapitaldekning på minimum 12,5 %

I tillegg til at Sparebanken Pluss må oppfylle myndighetsvedtatte krav, har banken også vedtatt målsettinger knyttet til soliditet og kapitaldekning som følger:

1. Krav til total kapital
2. Krav til ren kjernekapital
3. Krav til buffer utover ICAAP
4. Krav til «Leverage Ratio»

Nivået på nye krav til kapital og buffere i Norge vil trappes opp over perioden fra 2013 til 2016, og bankens målsettinger vil avstemmes i forhold til dette.

Med virkning fra 01.07.2013 har banken vedtatt følgende målsettinger:

1. Totalkapitaldekning på minimum 13,0 %
2. Ren kjernekapitaldekning på minimum 10,0 %
3. Krav til buffer utover ICAAP 0,5 – 2,5 %
4. «Leverage Ratio» i intervallet 4,0 – 6,0 % fra utgangen av 2013

På bakgrunn av fusjon mellom Sparebanken Pluss og Sparebanken Sør vil ovennevnte målsettinger bli revurdert i forbindelse med fastsettelse av kapitalplan og styringsmålsettinger for den nye banken. Det vil for øvrig være naturlig å vurdere disse målsettingene fremover, både ut fra endrede kapitalkrav og ut fra markedsforventninger og sammenligning med tilsvarende banker.

4.2 Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP)

Vurdering av risikoprofil, kapitalbehov og lønnsomhet bygger på konsernets strategi til enhver tid. Gjennom den årlige ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) foretas det en beregning av konsernets kapitalbehov, sett i forhold til konsernets risiko og risikoprofil. Konsernets/bankens ansvarlige kapital skal til enhver tid oppfylle minstekravet til kapitaldekning med tillegg av en strategisk og finansiell buffer som samsvarer med bankens målsettinger.

ICAAP gjennomføres for Sparebanken Pluss konsern, og hele prosessen blir behandlet og kvalitetssikret i bankens ledelse og styre.

Det foreligger forsvarlige og hensiktsmessige strategier og prosesser for risikostyring og vurdering av kapitalbehov og hvordan dette kan opprettholdes. For å strukturere rammeverket er Sparebanken Pluss sin ICAAP delt inn i ulike trinn.

I) Identifisering av risiko

Det foreligger en analyse av de risikoer som banken er eksponert for. For alle risikoer foreligger det et adekvat system for risikoovervåking. Det foreligger også en prosess for å fange opp endringer i eksisterende risikoer og eventuell eksponering for nye risikoer. Sistnevnte gjelder spesielt i forbindelse med endring av eksisterende eller opprettelse av nye virksomhetsområder eller produkter.

II) Tallfesting av risiko og egenkapital

For å analysere bankens risikobærende kapasitet blir alle risikoene kvantifisert og aggregert.

III) Vurdering av kapitalbehov

Beregningene tar utgangspunkt i kravet om at banken skal oppfylle det regulatoriske kravet til ansvarlig kapital, og det foretas beregninger for ulike tidshorisonter. Kapitalnivået er tilpasset bankens forretningsplaner og vekstambisjoner, utvikling i rammebetingelser, kapitalplanlegging og kriseberedskap.

IV) Rammesetting

Alle vesentlige risikoer har en ramme.

V) Risikoovervåking

Det er etablert rutiner for behandling av brudd på rammer. I tilfeller der risiko ikke er kvantifiserbar, er formålet med risikoovervåkingen å kontrollere prosessrelaterte krav eller kvalitative krav. Rapportering av risikoovervåkingen følger en fast frekvens og gir et dekkende bilde av situasjonen. I tilfeller der risikoeksponering oppstår raskt eller uventet skal det utarbeides ad hoc rapportering. Dersom risikoovervåkingen avdekker at reell eksponering er større enn ønsket eksponering, skal det gjøres tiltak. Aktuelle tiltak er risikoavlastning, endring av rammer (reallokering av risikokapital) eller økt egenkapital.

For øvrig vil ICAAP-prosessen også omfatte scenario-analyser og stresstester av likviditetsrisiko. Stresstestene skal finne sted på bakgrunn av etablerte strategiske planer i forhold til utlånsvekst, kapitaldekning, selvfinansiering (innskuddsdekning) og overordnede retningslinjer for ekstern finansiering (funding) og likviditetsreserver. Det lages en stressanalyse i forhold til følgende scenarioer:

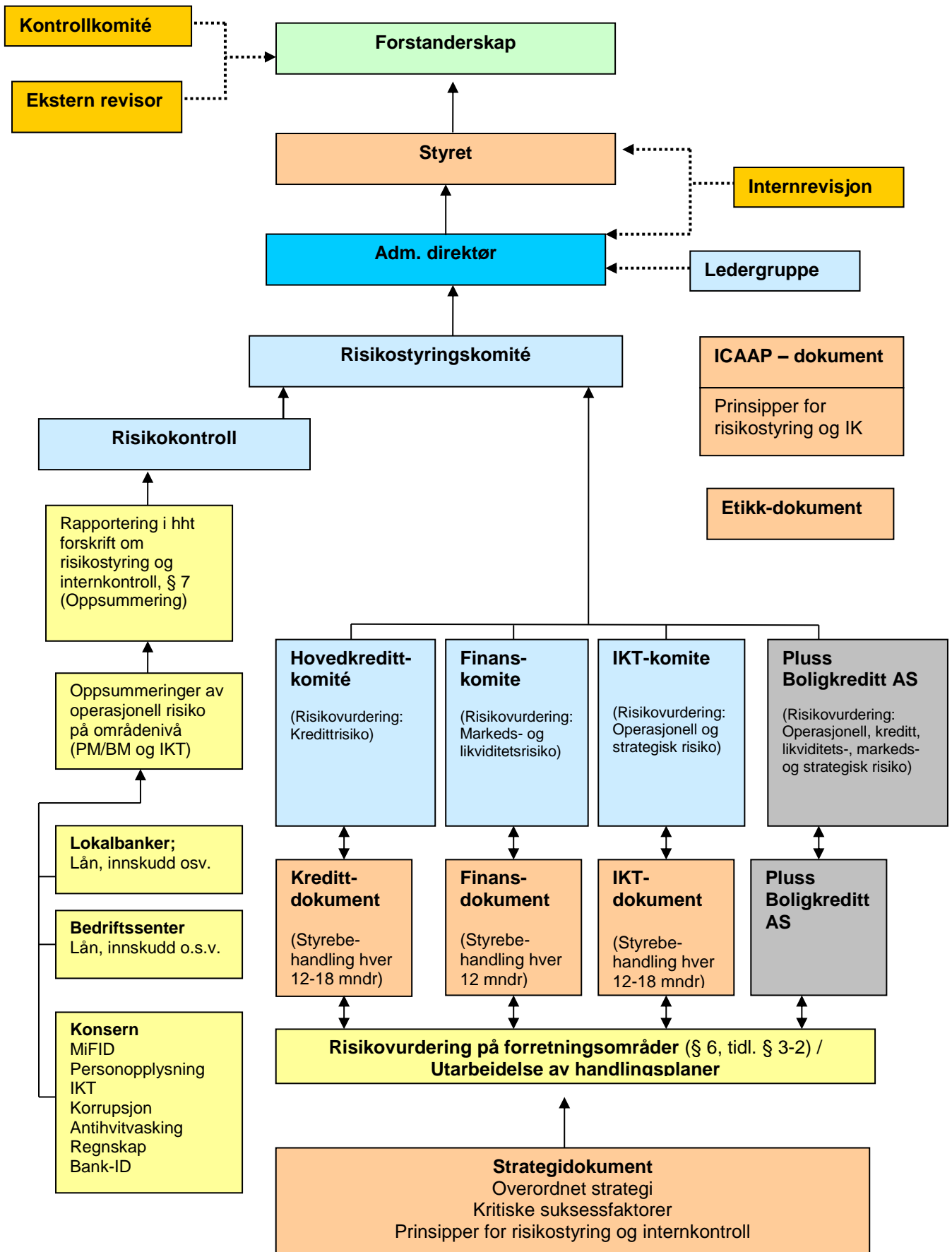
- Likviditetsstyrke under normale forhold for bankdrift og finansiering.
- Likviditetsstyrke under medium stressede forhold for bankdrift og finansiering.
- Likviditetsstyrke under maksimalt stressede forhold for bankdrift og finansiering.

5. Organisering og ansvarsforhold

I forbindelse med bankens styring og kontroll av risikoeksponering samt fastsettelse av ICAAP, er det etablert en ansvars- og arbeidsdeling mellom ulike instanser i banken.

Dette kan skjematisk beskrives som vist i kapittel 5.1. Den skjematiske beskrivelsen er ikke et fullstendig organisasjonskart. I tillegg til det som fremkommer av skjemaet, vil også bankens Kontrollkomité og ekstern revisor være involvert i oppgaver tilknyttet risikoavdekking.

5.1 Skjematisk beskrivelse av konsernets risikostyring og internkontroll

5.2 Styret

Styret har det overordnede ansvar for bankens totale risikostyring, og skal påse at banken har hensiktsmessige systemer for risikostyring og internkontroll. Styret fastsetter risikostrategier, risikoprofil og risikotoleranse, og risikoprofilen operasjonaliseres gjennom rammeverket for risikostyring, herunder fastsettelse av fullmakter.

Styret fastsetter retningslinjer for bankens risikotaking, identifisering, overvåking og kontroll av risikofaktorer som banken er eller kan bli eksponert for, herunder risikoer knyttet til makroøkonomiske forhold, og styret stiller krav til rapportering og informasjon.

Styret fastsetter også strategi og retningslinjer for nivå, sammensetning og fordeling av egenkapitalen, og godkjenner prosessen for å sikre tilstrekkelig egenkapitalnivå til enhver tid (ICAAP).

5.3 Revisjonsutvalg

Revisjonsutvalget er et underutvalg av styret med formål å foreta mer grundige vurderinger av avtalte saksområder, herunder å styrke arbeidet med finansiell rapportering og internkontroll.

5.4 Bankens ledelse

Administrerende direktør og øvrig ledelse har ansvaret for å implementere risikostyring og internkontroll. Administrerende direktør har etablert en ledergruppe og en risikostyringskomité som møtes jevnlig.

Saker som vedrører endringer eller implementering av ny policy og strategier i konsernet, skal alltid fremlegges ledergruppen for diskusjon og beslutning. Ledelsen behandler minst årlig en vurdering av risikosituasjonen og det tilhørende kapitalbehovet. Denne vurderingen legges deretter frem for styret.

Administrerende direktør har delegert oppgaver i henhold til det formelle ansvar for intern kontroll og risikostyring. Ansvar for gjennomføring av den årlige vurderingen av risikosituasjonen og kapitalbehovet er delegert til Risikokontroll-avdelingen. Denne analysen skal være samordnet og integrert med øvrig planleggings- og strategiarbeid i banken. Det er videre delegert kontrolloppgaver til de enkelte linjeansvarlige innen rammene for vedtatte prinsipper, instruksjer og fullmakter.

5.5 Risikostyring, risiko-kontroll og compliance

Bankens Risikokontroll-avdeling dekker hele konsernet. Avdelingen skal identifisere, måle og vurdere bankens totalrisiko, samt ha overordnet ansvar for compliance.

5.6 Risikostyringskomité

Risikostyringskomitéen skal ta stilling til bankens totale risikoeksponering og avstemme denne i forhold til bankens kapitalbehov. Risikostyringskomitéen har ansvaret for revisjon av bankens ICAAP-dokument og innstiller på eventuelle endringer i ICAAP-prosessen. Risikostyringskomité skal behandle saker og gi innspill vedr. bankens styring og kontroll av totalrisiko.

5.7 Internrevisjon

Banken har en egen ansatt internrevisor. Dette er en overvåkingsfunksjon som uavhengig av administrasjonen for øvrig, foretar risikovurderinger, kontroller og undersøkelser av bankens internkontroll og styringsprosesser for å vurdere om internkontrollsystemene er tilfredsstillende, og påse at portefølje- og rapporteringssystemer fungerer etter forutsetningene.

5.8 Informasjon og rapportering

Sparebanken Pluss vektlegger en korrekt, fullstendig og tidsriktig rapportering av risiko- og kapitalforhold. På denne bakgrunn er det utarbeidet flere ulike periodiske rapporteringer til bankens ledergruppe, overordnede fagkomitéer og styret.

6. Risikoområder i Sparebanken Pluss

Sparebanken Pluss har definert sine risikoområder ut fra de områder som legges til grunn i Basel II og Finanstilsynets moduler for risikobasert tilsyn. For risikostyringsformål skiller Sparebanken Pluss mellom følgende risikoer:

6.1 Kredittrisiko / motpartsrisiko

Kredittrisiko er risiko for tap som skyldes at konsernets motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine betalingsforpliktelser overfor konsernet. Kredittrisiko vedrører alle fordringer på motparter/kunder. Kredittrisiko er en funksjon av to hendelser, betjeningsevne og –vilje samt verdi på underliggende sikkerheter. Begge hendelser må inntreffe med negativt utfall for at det skal kunne oppstå tap, samtidig med at verdien av underliggende sikkerheter ikke er tilstrekkelig til å dekke bankens krav ved eventuelt mislighold og påfølgende realisasjon av sikkerheten.

Kredittrisiko er definert som en vesentlig risiko, og bankens målsetting er at kredittrisiko-eksponering skal være lav til moderat.

6.2 Oppgjørsrisiko

Oppgjørsrisiko er en form for kredittrisiko ved at kontraktsmotpart ikke oppfylder sine forpliktelser mht oppgjør i form av kontanter eller verdipapirer etter at banken har gitt beskjed om betaling eller overførsel av et verdipapir eller sikkerhet.

6.3 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at konsernet ikke evner å finansiere økninger i utlån og innfri bankens forpliktelser etter hvert som de forfaller (refinansieringsrisiko). Likviditetsrisiko omfatter også risikoen for at finansielle markeder som banken ønsker å benytte ikke fungerer (markedslikviditet). Eksponeringen skal være moderat og på linje med gjennomsnittet i markedet.

6.4 Markedsrisiko

Markedsrisiko oppstår som følge av usikrede transaksjoner i rente-, valuta- og egenkapitalmarkedene, og kan inndeles i renterisiko, valutarisiko, aksjerisiko og spreadrisiko. Risikoen er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i markedspriser eller –kurser.

6.4.1 Renterisiko

Renterisiko defineres som risiko for det inntjeningsmessige tap som oppstår ved endringer i rentenivået hvis rentebindingstiden for bankens forpliktelser og fordringer på og utenfor balansen, ikke er sammenfallende. Konsernets renterisiko reguleres av rammer for maksimal verdiendring i rentenivået på to prosentpoeng.

6.4.2 Valutarisiko

Valutarisiko defineres som risiko for det inntjeningsmessige tap som oppstår hvis valutakursene endres. Valutarisiko reguleres av rammer for maksimal aggregert valutaposisjon.

6.4.3 Kursrisiko

Kursrisiko (aksjerisiko) består av markedsrisiko knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter, inkludert derivater med egenkapitalinstrumenter som underliggende. Kursrisiko reguleres av rammer for maksimal aggregert posisjon i en aksjeportefølje.

6.4.4 Spreadrisiko

Spread-risiko er knyttet til verdiutviklingen i rentebærende verdipapirer som følge av endringer i kredittspread, og denne faktoren eksisterer i tillegg til selve kursrisikoen som oppstår som følge av endringer i rentenivået.

6.5 Strategisk risiko

Strategisk risiko er definert som interne forhold hvor den strategiske risiko knytter seg til de strategier, planer og endringer som banken har eller legger opp til.

6.6 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risiko for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeatferd. Forretningsrisiko kan også oppstå som følge av myndighetenes reguleringer. Risikoen omfatter også omdømme- eller renommérisiko som er risikoen knyttet til økte tap, reduserte inntekter og /eller økte kostnader som en følge av at bankens renommé har blitt skadet.

6.7 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er definert som risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser.

6.8 Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjoner av finansiell risiko oppstår når balanseposter med like karakteristika påvirkes ensartet av endringer i økonomiske eller andre faktorer.

Banken står overfor ulike typer av risikokonsentrasjon. Dersom enkeltlåntagere eller grupper av tilknyttede debitorer utgjør en betydelig andel av porteføljen vil dette representere en form for konsentrasjonsrisiko definert som bedriftsspesifikk eller usystematisk risiko.

En annen form for risikokonsentrasjon er høy eksponering mot enkelte sektorer eller geografiske områder. Enkeltsektorer og geografiske områder vil kunne ha ulike sykliske forløp og diversifiseringsmuligheter, og kan også innebære risiko dersom disse ikke utnyttes. Summen av elementene kan dermed også bidra til å dempe den totale konsentrasjonsrisikoen.

Banken har avsatt ekstra kapital under ICAAP for å dekke opp for konsentrasjonsrisiko.

7 Nærmere om ulike risikoformer

7.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko er det største risikoområdet for Sparebanken Pluss konsern. Styret fastsetter bankens kredittstrategi som sammen med bankens kredittpolitikk og retningslinjer for kredittprosessene skal sikre at kundeporteføljen har en akseptabel risikoprofil og bidrar til at banken kan maksimere sin langsiktige verdiskaping.

Sparebanken Pluss har Sørlandet som sitt regionale hovedmarked. I tillegg har banken et nasjonalt markedsområde mot organisasjoner som inngår i Kristen-Norges Innkjøpsfellesskap og deres ansatte. Konsernet skal likevel ikke ha et utlånsvolum utenfor Agder-fylkene som overstiger 25 % av konsernets totale utlån.

Sparebanken Pluss skal kun gi kreditt til formål som er forenlig med god forretningsskikk, og banken skal ikke bli forbundet med aktiviteter, kunder eller bransjer som har et renommé Sparebanken Pluss ikke ønsker å identifisere seg med.

7.1.1 Kredittstrategi og kredittpolitikk

Kredittrisikoen styres gjennom konsernets kredittstrategi, kredittpolitikk og kredittretningslinjer samt rutiner og bevilgningsfullmakter, og dette regulerer de overordnede retningslinjer for bankens kredittgivning. Det er satt ulike styringsmål for kreditt risiko. Dette gjelder bl.a. forventet tap, konsentrasjonsrisiko knyttet til geografi og bransje, samt rammer for store engasjementer. Oppnåelse av styringsmål for risiko overvåkes og rapporteres jevnlig til styret. Sparebanken Pluss har utviklet modeller for risikoklassifisering som benyttes i kredittprosesser og i porteføljestyling av person- og næringslivsmarkedet.

Kredittpolitikk, kredittretningslinjer og risikoklassifiseringsmodellene gir premisene for kredittprosesser og risikovurderinger som skal gjøres i forbindelse med kredittbeslutninger og oppfølging av person- og næringslivsengasjementer.

Kapitalberegning for kreditt risiko foretas etter standardmetoden slik denne er beskrevet i Kapitalkravsforskriften. Banken vurderer i tillegg om det er andre forhold ved bankens kreditt risiko som tilsier at det bør avsettes kapital for risikoer som ikke dekkes av standardmetoden under pilar 1. Evt. restrisiko vurderes som egen risiko i ICAAP.

7.1.2 Kredittvurderingsprosessen

Sparebanken Pluss benytter beslutningsstøttesystemer for personkunder, næringslivskunder og organisasjonskunder. Lån som overtas av Pluss Boligkreditt AS har vært gjenstand for en kredittvurderingsprosess i Sparebanken Pluss og er innvilget og diskontert av morbanken.

Strukturen i kredittsakene varierer avhengig av kundetype og kompleksitet. Saksfremstillingen skal være av en slik karakter at den "står på egne ben", og skal være ryddig, og dokumentasjonen skal være lett å gjennomgå for andre.

Grunnlaget for kredittinnvilgelse er kundens evne til å betjene lånet på kort og lang sikt. Normalt vil innvilgelse av kreditt også innebære at kunden stiller sikkerhet som i de fleste tilfeller vil være pant i eiendommer/eiendeler eller kausjoner. Sikkerhetsstillelse er imidlertid ikke en erstatning for betjeningsevne, og dersom det ikke kan sannsynliggjøres at debitor vil kunne betjene engasjementet ut fra låneproduktene forutsetninger, skal lån ikke ytes.

Med unntak av bevilgningsfullmakter for styret og to kredittkomitéer, er bevilgningsfullmaktene personlige og gradert etter kriterier som samlet engasjementsstørrelse, omsøkt lånebeløp, risikoklasse og bevilgningshavers stillingsnivå.

7.1.3 Risikoklassifisering

Sparebanken Pluss konsern har utviklet risikoscoringsmodeller for personkunde- og næringslivsengasjementer tilpasset bankens portefølje. Modellene benyttes i porteføljemåling, og scorekortene estimerer kundens misligholds-sannsynlighet innenfor en tidshorisont på 12 måneder. Det er videre utviklet søknadsscoremodeller for personkunder og næringslivskunder som er implementert i bankens kredittbeslutningsprosesser.

I tillegg til modellen for vurdering av kundenes betjeningsevne og –vilje, klassifiseres kundenes sikkerhet i henhold til fastlagte vurderingskriterier og normer for ulike sikkerhetstyper.

For å gruppere kundene etter misligholds-sannsynlighet er både personkunde- og næringslivsporteføljen inndelt i 10 ulike risikoklasser (A - J) samt 2 risikoklasser for henholdsvis misligholdte engasjementer og engasjementer med tapsnedskrivninger som ikke er misligholdte. Risikoutviklingen i porteføljen kartlegges ved analyse av migrasjon mellom risikoklassene.

Bankens risikoklasser er inndelt som følger for både personmarkedsporteføljen og næringslivsporteføljen:

Risikoklasser	Nedre grense	Øvre grense
A	0,00 %	0,10 %
B	0,11 %	0,25 %
C	0,26 %	0,50 %
D	0,51 %	0,75 %
E	0,76 %	1,25 %
F	1,26 %	2,00 %
G	2,01 %	3,00 %
H	3,01 %	5,00 %
I	5,01 %	10,00 %
J	10,01 %	100,00 %

Risikogruppering:

	Sannsynlighet for mislighold
Lav risiko	0,00 – 0,75 %
Middels risiko	0,76 - 2,00 %
Høy risiko	2,01 - 100 %

Mislighold defineres i henhold til Kapitalkravsforskriften, og følgende kriterier gjelder for at en kunde defineres som misligholdt:

- Restanse eller overtrekk på mer enn kr. 1.000 som har stått uordnet i mer enn 30 dager
- Kunden er konkurs eller har søkt gjeldsforhandling

Selv om det er bare en mindre del av kundens engasjement som er misligholdt, er det kundens totale engasjement som rapporteres som misligholdt.

7.1.4 Totalengasjement for Sparebanken Pluss konsern fordelt på risikogrupper:

Engasjementsbeløpet omfatter saldo på utlån og trukne kreditter samt ubenyttede kredittrammer og garantier.

NOK (mill.)	2013		2012	
<i>Personkunder</i>				
Lav risiko	17.705	67,6 %	16.615	66,6 %
Middels risiko	5.488	21,0 %	5.298	21,2 %
Høy risiko	2.707	10,3 %	2.685	10,8 %
Misligholdte og nedskrevne engasjementer	83	0,3 %	64	0,3 %
Uklassifisert	202	0,8 %	300	1,2 %
Sum personkunder	26.185	100 %	24.962	100 %
<i>Næringslivskunder</i>				
Lav risiko	10.720	59,4 %	9.050	57,1 %
Middels risiko	4.948	27,4 %	4.649	29,3 %
Høy risiko	1.873	10,4 %	1.960	12,4 %
Misligholdte og nedskrevne engasjementer	262	1,5 %	167	1,1 %
Uklassifisert	231	1,3 %	20	0,1 %
Sum næringslivskunder	18.034	100 %	15.846	100 %
Sum totalengasjement	44.219		40.808	

7.1.5 Brutto utlån Sparebanken Pluss konsern fordelt på geografiske områder

Geografisk fordeling er basert på kundens bosteds-/forretningsadresse.

NOK (mill.)	2013		2012	
Vest-Agder	24.805	65,0 %	23.251	65,0 %
Aust-Agder	5.926	15,5 %	5.654	15,8 %
Oslo	3.335	8,7 %	3.196	8,9 %
Akershus	964	2,5 %	1.085	3,0 %
Rogaland	905	2,4 %	787	2,2 %
Øvrig Norge	2.220	5,8 %	1.819	5,1 %
Sum brutto utlån	38.155	100 %	35.792	100 %

7.1.6 Totalengasjement for Sparebanken Pluss konsern fordelt på sektorer og næringer

NOK (mill.)	2013		2012	
Personkunder	26.186	59,2 %	24.962	61,2 %
Næringslivskunder	18.033	40,8 %	15.847	38,8 %
Sum engasjement	44.219	100 %	40.809	100 %
Jordbruk, skogbruk og fiske	154	0,9 %	148	0,9 %
Industri og prod.foretak	462	2,6 %	454	2,9 %
Bygg og anlegg	700	3,9 %	710	4,5 %
Handel	773	4,3 %	584	3,7 %
Hotell og servering	29	0,2 %	35	0,2 %
Transport	152	0,8 %	132	0,8 %
Utvikling og salg fast eiendom	2.514	13,9 %	2.242	14,2 %
Utleie av fast eiendom og borettslag	8.186	45,4 %	7.202	45,4 %
Faglig og forretningsmessig tjenesteyting	699	3,9 %	596	3,8 %
Annen tjenesteyting	716	4,0 %	723	4,6 %
Organisasjoner	2.953	16,4 %	2.624	16,6 %
Offentlig sektor	695	3,9 %	395	2,5 %
Sum næringslivskunder	18.033	100 %	15.847	100 %

7.1.7 Mislighold og tapsnedskrivninger for Sparebanken Pluss konsern

NOK (mill.)	2013	2012
<i>Personkunder</i>		
Brutto mislighold 31 - 60 dager	20	18
Brutto mislighold 61 - 90 dager	0	1
Brutto mislighold > 90 dager	31	30
Brutto misligholdte lån / kreditter	51	48
- Individuelle tapsnedskrivninger	4	2
Netto misligholdte lån / kreditter	47	46
Avsetningsgrad misligholdte lån	7,8 %	4,1 %
<i>Næringslivskunder</i>		
Brutto mislighold 31 - 60 dager	29	0
Brutto mislighold 61 - 90 dager	1	0
Brutto mislighold > 90 dager	182	86
Brutto misligholdte lån / kreditter	212	86
- Individuelle tapsnedskrivninger	50	29
Netto misligholdte lån / kreditter	162	57
Avsetningsgrad misligholdte lån	23,6 %	33,8 %
<i>Sum misligholdte lån / kreditter</i>		
Brutto mislighold 31 - 60 dager	49	18
Brutto mislighold 61 - 90 dager	1	1
Brutto mislighold > 90 dager	213	116
Brutto misligholdte lån / kreditter	263	134
- Individuelle tapsnedskrivninger	54	31
Netto misligholdte lån / kreditter	209	103
Avsetningsgrad misligholdte lån	20,5 %	23,0 %
<i>Bto. mislighold > 90 dager i % av brutto utlån</i>		
	0,56 %	0,32 %

7.1.8 Øvrige tapsutsatte engasjementer for Sparebanken Pluss konsern

Engasjementer som ikke er misligholdte, men hvor kundens økonomiske situasjon gjør at banken har foretatt individuelle tapsnedskrivninger, eller det er overveiende sannsynlig at banken må foreta tapsnedskrivninger, klassifiseres som tapsutsatte.

Øvrige tapsutsatte lån / kreditter	Konsern	
	2013	2012
NOK (mill.)		
Ikke misligholdte engasjementer med tapsnedskrivninger	90	97
- Individuelle tapsnedskrivninger	21	21
Netto øvrige tapsutsatte lån / kreditter	69	75,612
Avsetningsgrad ikke misligholdte engasjementer	23,3 %	22,0 %

7.1.9 Tap på utlån, garantier m.v. for Sparebanken Pluss konsern

Periodens tapskostnader	Konsern	
	2013	2012
NOK (mill.)		
Netto tapskostnad på utlån	28	24
Tap på garantier	0	-2
Sum tap på utlån og garantier	28	22

Nedskrivning på utlån	Konsern	
	2013	2012
NOK (mill.)		
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	22	15
+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	0	0
+ Amortiserte utlån	5	3
+ Periodens konstaterte tap med tidligere nedskrivninger	2	7
+ Periodens konstaterte tap uten tidligere nedskrivninger	1	1
- Periodens inngang på tidligere perioders konstaterte tap	2	2
Periodens netto tapskostnad på utlån	28	24

Individuelle nedskrivninger	Konsern	
	2013	2012
NOK (mill.)		
Individuelle nedskr. pr 01.01. ekskl. amort utlån	52	36
- Periodens konst. tap med tidligere nedskrivninger	2	7
+ Økte individuelle nedskrivninger i perioden	7	13
+ Nye individuelle nedskrivninger i perioden	21	11
- Tilbakeføring av nedskrivninger fra tidligere perioder	5	2
+ Amortiserte utlån	2	1
Individuelle nedskr. pr 31.12 inkl. amort utlån	75	52

Nedskrivninger på grupper av utlån	Konsern	
	2013	2012
NOK (mill.)		
Nedskr. på grupper av utlån pr 01.01	92	92
+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	0	0
Nedskrivninger på grupper av utlån pr 31.12	92	92

7.1.10 Tapsvurderingsprosessen i Sparebanken Pluss

Sparebanken Pluss sin engasjementsvurdering og praktisering av tapsnedskrivninger er basert på forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier (utlånsforskriften). Banken gjennomgår utlånsporteføljen ved utgangen av hvert kvartal for å avdekke om det foreligger objektive bevis som tilsier at det skal vurderes individuelle nedskrivninger.

Det avgjørende for om det foreligger objektive bevis for verdifall, er hvorvidt tapshendelsen medfører at banken på måletidspunktet vurderer utlånets fremtidige kontantstrømmer som lavere enn ved forrige måling. Det understrekes at det ikke nødvendigvis er *en* tapshendelse som ligger til grunn for vurderingen, men ofte en kombinasjon av flere faktorer. Objektive bevis vil kunne være mislighold, konkurser, gjeldsordning, illikviditet eller andre vesentlige finansielle problemer.

Dersom det foreligger objektive bevis for verdifall (tap) på et utlån som følge av svekket kredittverdighet, beregnes tap som forskjell mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer. De estimerte fremtidige kontantstrømmene (renter / avdrag / evt. realisasjon av sikkerheter) neddiskonteres med opprinnelig effektiv rente. Forventede kostnader ved realisasjon av sikkerheter trekkes fra realisasjonsverdien.

Bruk av effektiv rentes metode for tapsberegning innebærer at det foretas regnskapsføring av renteinntekter på engasjement som er nedskrevet. For slike lån inntektsføres internrenten på etableringstidspunktet korrigert for renteendringer frem til tidspunktet for nedskrivning. Det inntektsføres renter basert på lånets nedskrevne verdi.

I resultatregnskapet består posten tap på utlån av konstaterede tap, endringer i nedskrivninger på lån og avsetninger på garantier, samt inngang på tidligere konstaterede tap. Tap på utlån er basert på en vurdering av bankens utlåns- og garantiportefølje i henhold til "Forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier". Banken fastsetter tap på utlån og garantier på kvartalsvis basis. Misligholdte og tapsutsatte engasjementer følges opp med løpende vurderinger.

En nedskrivning blir reversert når tapet er redusert og objektivt kan knyttes til en hendelse inntruffet etter nedskrivningstidspunktet. Alle utlån som anses som vesentlige, samt et utvalg andre, blir vurdert for å se om det foreligger objektive indikasjoner på svekket kredittverdighet, og den objektive indikasjonen med stor sannsynlighet vil medføre redusert fremtidig kontantstrøm til betjening av engasjementet.

Utlånsporteføljen inndeles i grupper med tilnærmet like risikoegenskaper mht betjeningsevne, og gruppenedskrivninger beregnes på undergrupper av utlån der det foreligger objektive hendelser som viser at den fremtidige kontantstrøm for betjening av engasjementene er svekket. Gruppenedskrivninger foretas for å dekke forventede kredittap forårsaket av inntrufne hendelser og skal ta høyde for tap som ligger i porteføljen på måletidspunktet, men som ennå ikke er identifisert på enkeltengasjementsnivå. Objektive hendelser vil kunne være negativ utvikling i risikoklassifisering, negativ utvikling i sikkerhetsverdier eller negativ bransjeutvikling. Engasjementer hvor det er registrert individuelle nedskrivninger inngår ikke i grunnlaget for nedskrivninger på grupper av utlån. Engasjementer som er *vurdert* for individuell nedskrivning, men hvor det ikke er funnet objektive indikasjoner på verdifall, medtas imidlertid i gruppevurdering av utlån.

Sparebanken Pluss har utviklet en egen gruppenedskrivningsmodell, og beregninger utføres kvartalsvis basert på bl.a. input fra porteføljescoresystemet og bankens datavarehus. Vurdering av individuelle- og gruppemessige nedskrivninger vil alltid baseres på en betydelig grad av skjønn. Prediksjoner basert på historisk informasjon kan vise seg å bli feil fordi man aldri kan vite med sikkerhet hvilken relevans historiske data har som beslutningsgrunnlag. Når sikkerhetsverdier er knyttet til spesielle objekter eller bransjer som er i krise, vil

sikkerhetene måtte realiseres i lite likvide markeder, og vurdering av sikkerhetsverdier vil i slike situasjoner være beheftet med betydelig usikkerhet.

Når det er overveiende sannsynlig at tap er endelige, bokføres disse som konstaterte tap. Dette omfatter tap hvor banken har mistet sitt krav overfor debitor ved konkurs, ved stadfestet akkord, ved utleggsforretning som ikke har ført frem, ved rettskraftig dom og ved gjeldsettergivelse. Dette gjelder også i de tilfeller banken på annen måte har innstilt inndrivelse eller gitt avkall på deler av eller hele engasjementer. Noen konstaterte tap vil være dekket gjennom tidligere foretatte individuelle tapsnedskrivninger, og konstateringen vil da føres mot tidligere avsetning. Konstaterte tap uten dekning i individuell tapsnedskrivning, samt over- eller underdekning i forhold til tidligere tapsnedskrivninger resultatføres.

7.2 Motpartsrisiko

Banken kan inngå derivatavtaler for å avdekke rente- og valutarisiko. Motparter skal være velrenommerede selskaper med god rating.

7.3 Markedsrisiko

Markedsrisiko oppstår som følge av usikrede transaksjoner i rente-, valuta- og egenkapitalmarkedene. Risikoen er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i markedspriser. Styret fastsetter rammer for bankens markedsrisiko, og det defineres rammer for hvert risikoområde. Elementer i markedsrisiko er renterisiko, valutarisiko, kursrisiko og spreadrisiko.

Kapitalberegning for markedsrisiko er foretatt etter standardmetoden slik denne er beskrevet i Kapitalkravsforskriften. I tillegg har banken vurdert om det er andre forhold ved bankens markedsrisiko som tilsier at det bør avsettes kapital for risikoer som ikke dekkes av standardmetoden.

Bankens markedsrisiko styres gjennom fastlagte rammer fra styret for blant annet investeringer i aksjer og obligasjoner, samt posisjoner i rente og valutamarkedet. Oppfølging skjer gjennom løpende rapportering til ledelse og styret.

7.3.1 Renterisiko

Renterisiko oppstår i forbindelse med bankens ordinære utlåns- og innlånsvirksomhet og i tilknytning til aktivitetene i norske og internasjonale penge- og kapitalmarkeder. Renterisiko er et resultat av at rentebindingstiden for bankens eiendels- og gjeldsside samt for ikke balanseførte poster, ikke er sammenfallende. Styret har vedtatt rammer for maksimal renterisiko målt ved resultateffekten av en parallell forskyvning av hele rentekurven på to prosentpoeng.

Renterisiko styres ved valg av rentebinding på eiendels- og gjeldsposter og ved bruk av finansielle derivater. Renterisiko rapporteres kvartalsvis til styret.

Eksponering rentefølsomhet

Tabellen angir effekten på bankens resultat ved 2 prosentpoengs parallell renteøkning for bankens totale renteposisjoner.

Konsern		
	2013	2012
NOK (mill.)		
Renter +/- 2 % poeng	12	5
Sum	12	5

7.3.2 Valutarisiko

Valutarisiko er risiko for det inntjeningsmessige tap som oppstår når valutakursene endres. Alle finansielle instrumenter og øvrige posisjoner med valutarisiko skal inkluderes i beregningene, og valutarisiko reguleres av rammer for maksimal aggregert valutaposisjon.

Eksposering valutarisiko

Sparebanken Pluss konsern netto valutaposisjoner:

NOK (m ill.)	Konsern	
	2013	2012
Sum av netto valutaposisjoner	8	8
Maksimal resultateffekt ved 10 % kursbevegelse	1	1

7.3.3 Kursrisiko

Kursrisiko (aksjerisiko) består av markedsrisiko knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter, inkludert derivater med egenkapitalinstrumenter som underliggende. Kursrisiko reguleres av rammer for maksimal aggregert posisjon i en aksjeportefølje.

7.3.4 Spreadrisiko

Spread-risiko er knyttet til verdiutviklingen i rentebærende verdipapirer som følge av endringer i kredittspread, og denne faktoren eksisterer i tillegg til selve kursrisikoen som oppstår som følge av endringer i rentenivået. Spreadrisiko reguleres av rammer for maksimal aggregert spreadrisiko på obligasjonsporteføljen.

7.4 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke kan innfri sine forpliktelser ved forfall (refinansieringsrisiko). Likviditetsrisiko omfatter også risikoen for at finansielle markeder som banken ønsker å benytte ikke fungerer (markedslikviditet).

Banken skal til enhver tid ha tilstrekkelige likvider til å oppfylle sine forpliktelser. Banken har styrevedtatte mål om sammensetning og omfang av likviditetsreserver. Andre styrevedtatte måltall, som benyttes i den operative virksomheten, er retningslinjer for refinansieringsbehovet innenfor ulike tidsintervall. I tillegg til ønsket om diversifisering på ulike løpetider er det en målsetting å spre bankens finansiering på ulike markeder og instrumenter. Bankens finansieringsstruktur i 2013 oppfylte lovpålagte og styrepålagte krav.

RESTLØPETID FOR HOVEDPOSTER I BALANSEN 31.12.2012

NOK (m ill.)	Sum hovedstol	Konsern					
		Inntil 1 mnd.	Fra 1 mnd. til 3 mndr.	Fra 3 mndr. til 1 år	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år	Udefinert
<i>Eiendeler</i>							
Kontanter og fordringer på sentralbanken	1.340	1.302					38
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	50	50					
Utlån til og fordringer på kunder	37.988	11.209	660	958	4.356	20.805	
Obligasjoner og sertifikater	5.782	37	1.343	189	3.826	387	
Øvrige eiendeler	131						131
Sum eiendeler	45.291	12.598	2.003	1.147	8.182	21.192	169
<i>Gjeld / ikke derivative forpliktelser</i>							
Gjeld til kredittinstitusjoner	2.027	1	1.235		600		191
Innskudd fra og gjeld til kunder	21.264	19.667	1.597				
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	17.835	107		1.730	13.198	2.800	
Øvrig gjeld	205	14	12	137	3		39
Ansvarlig lånekapital	900					400	500
Sum gjeld	42.231	19.789	2.844	1.867	13.801	3.200	730
<i>Derivative forpliktelser</i>							
Finansielle derivater oppgjør							
Utbetalinger	-1.975	-939	-851	-185			
Innbetalinger	1.971	936	850	185			
Sum derivative forpliktelser	-4	-3	-1	0	0	0	0
<i>herav utenlandsk valuta</i>							

7.4.1 Finansieringsstruktur

I tillegg til finansiering via ansvarlig kapital skal bankens illikvide aktiva være langsiktig finansiert ved egenfinansiering (kundeinnskudd), ved langsiktige innlån fra andre kredittinstitusjoner, samt ved finansiering via det norske og internasjonale obligasjonsmarkedet.

Finansieringsstruktur for Sparebanken Pluss konsern:

NOK (mill.)	2013	2012
	Virkelig verdi	Virkelig verdi
Kontanter og fordringer på sentralbanken	1340	475
Netto utlån og fordringer på kredittinstitusjoner	50	19
Netto utlån og fordringer på kunder	37.987	35.649
Overtatte eiendeler	0	0
Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	5.783	7.175
Andre eiendeler	131	247
Sum eiendeler	45.291	43.565
Gjeld til kredittinstitusjoner	-2.027	-5.306
Innskudd fra og gjeld til kunder	-21.264	-19.401
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-17.835	-15.327
Annen gjeld	-205	-201
Ansvarlig lånekapital	-900	-500
Sum gjeld	-42.231	-40.735

Sparebanken Pluss har det heleide datterselskapet Pluss Boligkreditt AS. Dette muliggjør opptak av langsiktig finansiering via utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett. Langsiktig finansiering via Pluss Boligkreditt AS styrker konsernets finansiering.

Ved utgangen av 2013 hadde Pluss Boligkreditt AS utstedt obligasjoner med fortrinnsrett tilsvarende kr. 9,96 mrd.

7.4.2 Likviditetsreserver

Med formål om å opprettholde en lav til moderat likviditetsrisiko holder Sparebanken Pluss til enhver tid en betydelig likviditetsreserve. Det gjør banken i stand til å håndtere refinansiering og utlånsvekst selv under stressede likviditetssituasjoner. Det er etablert styrevedtatte rammer på forholdet mellom likviditetsreserver og finansieringsforfall. Banken var pr. 31.12.2013 i stand til å refinansiere ekstern funding for de kommende 12 måneder uten tilførsel av ny finansiering.

7.5 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risiko for tap fra ulike potensielle kilder knyttet til den løpende drift av banken. Dette kan oppstå som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne rutiner og prosesser, menneskelig svikt eller utilstrekkelig kompetanse, svikt i IKT-systemer, kriminalitet eller interne misligheter, feil fra underleverandører etc.

Med risikostyring og internkontroll forstås prosessen for å identifisere, analysere, håndtere og følge opp risikoene slik at samlet risikoeksponering er i samsvar med bankens strategi og risikoprofil, samtidig som man sikrer at gjeldende lover og forskrifter, herunder interne rutiner og retningslinjer etterleves.

Banken har rutiner som dekker alle vesentlige områder, og internkontrollen er et viktig hjelpemiddel for å redusere den operasjonelle risikoen, både for avdekking og oppfølging. Bankens sikkerhetssystemer vedlikeholdes og testes periodisk gjennom året.

Styring av operasjonell risiko skjer gjennom kompetanseutvikling, gode rutiner, god intern kontroll og kvalitetssikring. Banken gjennomfører årlig en overordnet risikoanalyse innenfor de ulike risikoområdene som også omfatter en lederbekreftelse.

7.6 Andre risikoformer i Sparebanken Pluss konsern

Strategisk risiko er definert som risiko for tap knyttet til de strategier, planer og endringer som banken har eller legger opp til, eller mangel på slike. Forretningsrisiko er definert som risiko for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.

8 Rating

For å sikre diversifiseringsmuligheter for konsernets finansiering og for å sikre finansiering til gunstige vilkår har banken internasjonal rating av Moody's Investor Service. Moody's har gitt Sparebanken Pluss en langsiktig rating på A2.

På bakgrunn av fusjonsvedtak med Sparebanken Sør satte Moody's Sparebanken Pluss «Under Review for downgrade» 3. juli 2013. Samtidig ble Sparebanken Sørs rating satt «Under Review for upgrade». Slike rating-vedtak er normal prosedyre ved fusjon.

I mars 2014 ga Moody's den fusjonerte banken A2-rating med «Stable Outlook».

Alle obligasjoner med fortrinnsrett som utstedes av Pluss Boligkreditt AS er også ratet av Moody's, og obligasjonene har en rating på Aaa. Etter fusjonen mellom Pluss Boligkreditt AS og Sør Boligkreditt AS har alle obligasjoner utstedt av det fusjonerte boligkredittselskapet fått Aaa-rating.

Banken har en målsetting om minimum å opprettholde en offisiell rating på nivå med naturlig sammenlignbare banker. For å kunne oppta funding til gunstige vilkår skal banken søke å opprettholde en stabil rating bedre eller lik A3.

Bankens rating pr. 31.12.2013:

Type rating	Forklaring	Moody's	
		Skala	Rating
Langsiktig utsteder-rating	Rating av banken som utsteder av langsiktig gjeld. Karakteren reflekterer sannsynligheten for at banken ikke skal klare å betjene gjelden uten støtte fra tredje part.	Aaa - C	A2
Senior usikret gjeld rating	Instrumentspesifikk rating. Kan avvike fra utsteder-rating på grunn av ulike forventede tapsgrader betinget av mislighold knyttet til instrumentet som rates.	Aaa - C	A2
Kortsiktig rating	Reflekterer bankens sannsynlighet for å misligholde på kort sikt. Er i stor grad sammenfallende med langsiktig rating, men har større fokus på likviditet. Banker kan derfor ha ulik kortsiktig og langsiktig rating i spesielle tilfeller.	P1 - NP	P-1
Individuell rating	Rating av banken som selvstendig juridisk enhet. Kallt BFSR hos Moody's (Bank Financial Strength Rating).	A - E	C-

9 Soliditet og kapitaldekning

Med hjemmel i forretningsbankloven § 21 og finansieringsvirksomhetsloven (fil.) § 3-17 har Finansdepartementet gitt forskrifter om beregning av ansvarlig kapital og minstekrav til kapitaldekning i finansinstitusjoner.

Med virkning fra 01.07.2013 ble det vedtatt lovendring som innebærer nye minstekrav til ren kjernekapital og fire nye bufferkapitalkrav for banker, kredittforetak og morselskap i bankkonsern. Summen av det nye minstekravet til ren kjernekapital og bufferkravene tilsvarer 9 % ren kjernekapital. Krav til kjernekapital vil være 10,5 % og krav til total kapitaldekning vil være 12,5 %.

Forskrift om motsyklisk kapitalbuffer trådte i kraft høsten 2013, og systemrisikobufferen øker fra 2 % til 3 % ren kjernekapital fra 01.07.2015. Endringene i bufferkravene vil dermed innebære en ytterligere økning i kapitalkrav fra 2015.

Finansdepartementet har også fastsatt forskrift om minstekrav til kapitaldekning for markedsrisiko m.v. for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak. Konsernet har ingen handelsaktivitet i finansielle instrumenter slik dette er definert i forskriften. Disse reglene har dermed ingen betydning for konsernets kapitaldekning.

Etter reglene består ansvarlig kapital av to hovedkomponenter:

- a. Kjernekapital: Egenkapital (aksjekapital, overkursfond og annen egenkapital) og fondsobligasjoner.
- b. Tilleggskapital: Evigvarende og tidsbegrenset ansvarlig lånekapital

Til fradrag i kjernekapitalen kommer immaterielle eiendeler.

Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital medtas som tilleggskapital etter følgende regler:

- Lånet skal ha en opprinnelig løpetid på minst 5 år. Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital avkortes forholdsmessig de siste 5 årene før forfall med 20 prosent hvert år.
- Summen av de postene som inngår i tilleggskapitalen kan ikke utgjøre mer enn 100 prosent av kjernekapitalen, og tidsbegrenset ansvarlig lånekapital kan ikke utgjøre mer enn 50 prosent av kjernekapitalen.

Til fradrag i ansvarlig kapital kommer eierandeler i andre finansinstitusjoner ut over visse rammer.

Kapitaldekningsreglene gjelder også på konsolidert basis. Av fil. § 2a-9 følger at det skal foretas konsolidering ved anvendelse av kapitaldekningsreglene når institusjonen har en eierandel som representerer 20 prosent eller mer av kapitalen i en annen finansinstitusjon. Konsernregnskapet skal legges til grunn, dvs. at konserninterne forhold skal elimineres ved beregning av kapitaldekningen på konsolidert basis.

Sparebanken Pluss har en målsetting om å maksimere sin langsiktige verdiskaping. Konsernet har også en målsetting om at risikoprofilen skal være moderat til lav. Dette innebærer at god risiko- og kapitalstyring er et sentralt strategisk element.

Sparebanken Pluss har etablert en strategi og prosess for risikomåling, -styring og –kontroll som gir oversikt over de risikoer banken er eksponert for. Dette gir dermed grunnlag for vurdering og beregning av bankens totalkapitalbehov, og hvordan denne kan opprettholdes for å dekke de aktuelle risikoer på en tilstrekkelig måte. Prosessen betegnes som ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) eller "Totalkapitalvurderingsprosessen". Vurderingen av kapitalbehovet inkluderer størrelse, sammensetning og fordeling av den ansvarlige kapitalen tilpasset nivået på de risikoene banken er eller kan bli utsatt for, med bakgrunn i gjennomførte stresstester som viser hvilke endringer i makrovariabler som kan påføre banken tap.

Kapitaldekningen skal sikre at banken har nødvendig bufferkapital for hendelser som kommer i tillegg til ordinære tapsnedskrivninger. For å ha stor handlefrihet i forhold til strategiske valg og forretningsmessige muligheter velger banken å ha en større ansvarlig kapital enn det behovet som beregnes ut fra ICAAP.

9.1 Beregning av regulatorisk kapital

NOK (mill.)	Konsern	
	2013	2012
Kapitaldekning	15,38 %	13,41 %
Kjernekapitaldekning	13,87 %	13,41 %
Ren kjernekapitaldekning	11,95 %	11,44 %
Kapitalbuffer	1.907	1.338
Minimumskrav til ansvarlig kapital	2.069	1.979
Sum beregningsgrunnlag	25.858	24.739
Netto ansvarlig kapital	3.976	3.316
Kjernekapital	3.586	3.316
Egenkapital	3.097	2.839
- Eierandelskapital	125	125
- Overkursfond	34	34
- Sparebankens fond	2.623	2.493
- Gavefond	31	32
- Utjevningfond	44	45
- Annen egenkapital	253	123
- Fradrag for utbytte som inngår i sparebankens fond	-13	-13
Annen kjernekapital	489	477
- Fondsobligasjon	499	498
- Fradrag for ansvarlig lån i andre finansinstitusjoner	-10	-21
Tilleggskapital	390	0
- Ansvarlig lånekapital	400	0
- Fradrag for ansvarlig lån i andre finansinstitusjoner	-10	0
Minimumskrav til ansvarlig kapital	2.068	1.979
Kapitalkrav for kreditt risiko beregnet etter standardmetoden	1.984	1.903
- Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	3	4
- Institusjoner	18	32
- Foretak	770	734
- Massemarkedsengasjementer	341	333
- Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	753	704
- Forfalte engasjementer	23	14
- Høyrisiko-engasjementer	2	2
- Obligasjoner med fortrinnsrett	23	24
- Andeler i verdipapirfond	0	2
- Øvrige engasjementer	51	55
Kapitalkrav for operasjonell risiko	93	85
- Kapitalkrav etter basismetoden	93	85
Fradrag i kapitalkravet	-9	-9
- Ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-2	-2
- Nedskrivninger på grupper av utlån	-7	-7

9.2 Kapitalfordeling i henhold til ICAAP (pilar 2)

Styret i Sparebanken Pluss vedtok konsernets ICAAP for 2013 i mai 2013, og oversendte denne til Finanstilsynet for vurdering av dokumentasjon og prosess. På bakgrunn av fusjonen mellom Sparebanken Pluss og Sparebanken Sør vil ICAAP for 2014 bli en ICAAP for den fusjonerte banken, og denne vil bli ferdigstilt i juni 2014.

Den sist gjennomførte ICAAP i Sparebanken Pluss i 2013 førte frem til følgende kapitalfordeling for de ulike risikoområdene i konsernet. Jfr. risikoområdene som omtales i kapittel 6 og 7.

Kreditrisiko (inkl. konsentrasjonsrisiko)	85,6 %
Markedsrisiko	6,4 %
Operasjonell risiko	3,5 %
Likviditetsrisiko	3,5 %
Andre risikoformer	1,0 %
<u>Sum kapitalkrav i henhold til pilar 1 og 2</u>	<u>100 %</u>

Det ovennevnte samlede kapitalkravet for Sparebanken Pluss konsern utgjorde i henhold til ICAAP ca. 74 % av faktisk ansvarlig kapital, og konsernet har en betydelig kapitalbuffer utover ICAAP-kravet.